A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (harmadik tanács)

2005. szeptember 8. *

A C-416/02. sz. ügyben,

az EK 226. cikk alapján kötelezettségszegés megállapítása iránt 2002. november 19-én

az **Európai Közösségek Bizottsága** (képviseli: G. Valero Jordana, meghatalmazotti minőségben, kézbesítési cím: Luxembourg)

felperesnek,

támogatja:

Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága (képviseli: K. Manji, később C. White, meghatalmazotti minőségben, segítőik: D. Wyatt, QC, kézbesítési cím: Luxembourg)

beavatkozó,

* Az eljárás nyelve: spanyol.

a **Spanyol Királyság** (képviseli: N. Díaz Abad, meghatalmazotti minőségben, kézbesítési cím: Luxembourg)

alperes ellen

benyújtott keresete tárgyában,

A BÍRÓSÁG (harmadik tanács),

tagjai: A. Rosas tanácselnök, J.-P. Puissochet (előadó), S. von Bahr, U. Lõhmus és A. Ó Caoimh bírák

főtanácsnok: C. Stix-Hackl,
hivatalvezető: M. M. Ferreira főtanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2004. december 15-i tárgyalásra,

a főtanácsnok indítványának a 2005. május 12-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az Európai Közösségek Bizottsága keresetlevelében azt kéri, hogy a Bíróság állapítsa meg, hogy a Spanyol Királyság:

— mivel nem fogadta el az 1991. március 18-i 91/156/EGK tanácsi irányelvvel (HL L 78., 32. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 2. kötet, 3. o.) módosított, a hulladékokról szóló, 1975. július 15-i 75/442/EGK tanácsi irányelv (HL L 194., 39. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 1. kötet, 23. o., a továbbiakban: 75/442 irányelv) 4., 9. és 13. cikke alapján őt terhelő kötelezettségeknek való megfeleléshez szükséges intézkedéseket,

— mivel nem tette meg az „El Pago de la Media Legua" nevű helyen lévő sertéstenyésztő üzemből származó hulladékoknak az emberi egészség veszélyeztetése és a környezet károsítása nélküli ártalmatlanításának vagy hasznosításának biztosításához szükséges intézkedéseket, mert ezt az üzemet az említett irányelvben előírt engedély nélkül engedte működni, és mert nem végezte el az ezen üzemekben szükséges időszakos ellenőrzéseket,

— mivel az egyes köz- és magánprojektek környezetre gyakorolt hatásainak vizsgálatáról szóló, 1985. június 27-i 85/337/EGK tanácsi irányelv (HL L 175., 40. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 1. kötet, 248. o., a továbbiakban: a 85/337 irányelv eredeti szövege) 2. cikkét és 4. cikkének (2) bekezdését vagy

ezen irányelvnek az 1997. március 3-i 97/11/EK tanácsi irányelvvel (HL L 73., 5. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 3. kötet, 151. o.) módosított rendelkezéseit (a továbbiakban: 85/337 irányelv) megsértve nem végzett környezeti hatásvizsgálatot e projekt megvalósítását vagy megváltoztatását megelőzően,

— mivel nem végezte el a felszín alatti vizek egyes veszélyes anyagok okozta szennyezés elleni védelméről szóló, 1979. december 17-i 80/68/EGK tanácsi irányelv (HL 1980. L 20., 43. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 1. kötet, 134. o.) 3. cikkének b) pontja és 5. cikkének (1) és (7) bekezdése alapján a szennyezéssel érintett területen szükséges hidrológiai vizsgálatot,

— mivel nem gondoskodott a verai agglomeráció települési szennyvizeinek a települési szennyvíz kezeléséről szóló, 1991. május 21-i 91/271/EGK tanácsi irányelv (HL L 135., 40. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 2. kötet, 26. o.) 5. cikkének (2) bekezdése szerinti, azaz ezen irányelv 4. cikke szerintinél szigorúbb kezeléséről,

— mivel a vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméről szóló, 1991. december 12-i 91/676/EGK irányelv (HL L 375., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 2. kötet, 68. o.) 3. cikkének (1), (2) és (4) bekezdését megsértve nem jelölte ki veszélyeztetett területként a Rambla de Mojácart,

nem teljesítette az említett irányelvekből eredő kötelezettségeit.

Jogi háttér

A hulladékokra vonatkozó szabályozás

A közösségi szabályozás

2 A 75/442 irányelv 1. cikke a hulladékot ekként határozza meg: „az I. mellékletben felsorolt kategóriák bármelyikébe tartozó olyan anyag vagy tárgy, amelytől birtokosa megválik, megválni szándékozik, vagy megválni köteles".

3 Ugyanezen 1. cikk a) pontjának második bekezdése a Bizottság feladatául szabja, hogy jegyzéket készítsen „azokról a hulladékokról, amelyek az I. mellékletben felsorolt hulladékkategóriákba tartoznak". A hulladékjegyzéknek a 75/442 irányelv 1. cikkének a) pontja értelmében történő meghatározásáról szóló, 1993. december 20-i 94/3/EK határozattal (HL 1994. L 5., 15. o.) a Bizottság létrehozta a „hulladékok európai katalógusát", amelyben az elsődleges mezőgazdasági termelésből származó hulladékok között szerepel az „állati ürülék, vizelet és trágya (beleértve a szennyezett szalmát), az elkülönítetten gyűjtött és a telephelytől távol kezelt szennyvíz". E határozat mellékletének bevezetése kimondja, hogy e hulladékjegyzék „nem kimerítő", hogy „egy anyag jegyzékbe történő felvétele nem jelenti azt, hogy az anyag minden körülmények között hulladék", és hogy „[a] jegyzékbe való felvétel csak akkor jár joghatással, ha az anyag megfelel a hulladék meghatározásának" [nem hivatalos fordítás].

4 Ugyanezen irányelv 1. cikkének c) pontja a birtokost ekként határozza meg: „a hulladék termelője, illetve az a természetes vagy jogi személy, akinek a hulladék a birtokában van".

5 A 75/442 irányelv 2. cikke ekként rendelkezik:

„(1) Nem tartoznak ezen irányelv hatálya alá:

a) a légkörbe kibocsátott gáz halmazállapotú anyagok;

b) a következő hulladékok, amennyiben ezekre más jogszabályok vonatkoznak:

[...]

iii. állati tetemek és a következő mezőgazdasági hulladékok: fekáliák és egyéb természetes, nem veszélyes anyagok, amelyeket a növénytermesztésben és állattenyésztésben használnak;

[...].

(2) Az egyes hulladékkategóriákkal való gazdálkodást külön irányelvekben különös vagy kiegészítő rendelkezésekkel lehet szabályozni."

6 Ezen irányelv 4. cikke előírja:

„A tagállamok megteszik a szükséges intézkedéseket annak biztosítására, hogy a hulladék hasznosítása vagy ártalmatlanítása az emberi egészség veszélyeztetése, valamint anélkül történjen, hogy olyan folyamatokat vagy módszereket használnának, amelyek veszélyesek lehetnek a környezetre, így különösen:

— ne jelentsen kockázatot a vízre, levegőre, talajra, növény- és állatvilágra,

— ne okozzon kellemetlen zajt vagy szagot,

— ne befolyásolja hátrányosan a tájképet vagy a különleges érdeklődésre számot tartó helyeket.

A tagállamok megteszik a szükséges intézkedéseket azért is, hogy megtiltsák a hulladékok ellenőrizetlen elvezetését vagy lerakását, illetve ellenőrizetlen ártalmatlanítását."

7 Ugyanezen irányelv 9. cikke szerint – a 4. cikk végrehajtása céljából – minden olyan létesítménynek vagy vállalkozásnak, amelyik a II. A. mellékletben meghatározott műveleteket végez, engedélyt kell beszereznie a 6. cikkben meghatározott illetékes hatóságtól; ennek az engedélynek különösen a hulladék típusára és mennyiségére, a műszaki követelményekre, a meghozandó biztonsági intézkedésekre, a hulladékártalmatlanítás helyére, és a kezelési módszerre kell kiterjednie.

8 A 75/442 irányelv 13. cikke értelmében:

„Azokat a létesítményeket vagy vállalkozásokat, amelyek a 9–12. cikkben meghatározott műveleteket végeznek, időszakonként az illetékes hatóság megfelelően ellenőrzi."

A nemzeti szabályozás

9 A hulladékokról szóló, 1998. április 21-i 10/1998 törvény (BOE, 1998. április 22.) 2. cikkének (2) bekezdése akként rendelkezik, hogy „e törvényt kiegészítő jelleggel kell alkalmazni a következőkben felsorolt tárgykörökre, a törvény különös szabályaiban kifejezetten szabályozott kérdések tekintetében:

[...]

b) állati tetemek és állati eredetű hulladékok ártalmatlanítása és feldolgozása, amint azt az állati tetemek és állati eredetű hulladékok ártalmatlanításának és feldolgozásának egészségügyi szabályairól és az állati takarmányokban lévő kórokozók elleni védekezés egészségügyi szabályairól szóló, 1993. december 17-i 2224/1993 királyi rendelet szabályozza [...]

c) a mezőgazdasági üzemekben használt, mezőgazdasági és állattenyésztő üzemekből származó fekáliák és egyéb nem káros természetes anyagok, amint e tárgykört a vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyeződés elleni védelméről

szóló, 1996. február 16-i 261/1996 királyi rendelet és a kormány által az ötödik kiegészítő rendelkezésnek megfelelően elfogadandó szabályozás szabályozza

[...]".

10 Az ötödik kiegészítő rendelkezés előírja, hogy a 2. cikk (2) bekezdésének c) pontja szerinti hulladékok mezőgazdaságban trágyaként való felhasználása a kormány által megállapított vonatkozó szabályozás és adott esetben az autonóm régiók által alkotott kiegészítő szabályok szerint történhet. Ugyanezen kiegészítő rendelkezés szerint e szabályozás rögzíti a trágyaként felhasználható hulladékok típusát és mennyiségét, valamint azon feltételeket, amelyek között a tevékenység nem engedélyköteles, és előírja, hogy a fenti tevékenységet az emberi egészség veszélyeztetése és a környezet károsítására, így különösen a vizek szennyezésére alkalmas eljárások és módszerek felhasználása nélkül kell végezni.

11 Az ötödik kiegészítő rendelkezésből eredő törvényi felhatalmazás alapján a spanyol kormány elfogadta a sertéstenyésztő üzemek kialakításának alapvető szabályairól szóló, 2000. március 3-i 324/2000 királyi rendeletet (BOE, 2000. március 8). E királyi rendelet 5. B. cikkének b) pontja akként rendelkezik, hogy a sertéstenyésztő üzemből származó tenyésztőüzemi szennyvíz kezelése többek között ásványi anyaggal kevert szerves trágyaként való hasznosítással történhet, ehhez az üzemnek rendelkeznie kell „zárt és természetes vagy mesterséges módon vízhatlanított, a szivárgás és a felszíni és felszín alatti vizek szennyezésének veszélyét megakadályozó, túlcsordulás vagy geotechnikai instabilitás miatti anyagveszteség elkerülését biztosító hígtrágya-ülepítő gödrökkel, és e gödrök méretét úgy kell megválasztani, hogy legalább három havi mennyiség tárolására és megfelelő kezelésére legyenek elegendők".

12 A 10/1998 törvény első kiegészítő rendelkezése értelmében a vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméről szóló, 1996. február 16-i 261/1996 királyi rendelet (BOE, 1996. február 16.) alapján a nitrátszennyezéssel szemben veszélyeztetettként ki nem jelölt területeken a 324/2000 királyi rendelet alapján nem végezhető el a hígtrágya-hasznosítás ellenőrzése.

13 A hulladékokról szóló, a Junta de Andalucía (az andalúz régió kormánya) által elfogadott szabályozás értelmében nem tartoznak e szabályozás hatálya alá a mezőgazdasági tevékenységből vagy állattartásból származó hulladékok.

Az egyes projektek környezetre gyakorolt hatásainak vizsgálatára vonatkozó szabályozás

A közösségi szabályozás

14 A 85/337 irányelv 2. cikke (1) bekezdésének eredeti szövege ekként rendelkezett:

„A tagállamok meghoznak minden olyan intézkedést, amely ahhoz szükséges, hogy az engedély megadása előtt többek között a jellegüknél [helyesen: az engedély megadása előtt a többek között jellegüknél], méretüknél vagy elhelyezkedésüknél fogva a környezetre várhatóan jelentős hatást gyakorló projektek esetében hatásvizsgálatot végezzenek.

Ezeket a projekteket a 4. cikk határozza meg."

15 Ezen irányelv 4. cikkének (2) bekezdése szerint „a II. mellékletben felsorolt osztályokba tartozó projekteket vizsgálatnak vetik alá az 5–10. cikkel összhangban, amennyiben a tagállamok úgy ítélik meg, hogy azok jellemzői ezt megkövetelik" [helyesen: a II. mellékletben felsorolt osztályokba tartozó projekteket az 5–10. cikkel összhangban vizsgálatnak kell alávetni, amennyiben a tagállamok úgy ítélik meg, hogy azok jellemzői ezt megkövetelik]. E II. melléklet — az 1. pontjának f) pontjában – tartalmazza a sertéstelepeket.

16 A 85/337 irányelv 4. cikkének (1) bekezdése értelmében „az I. mellékletben felsorolt osztályokba tartozó projekteket vizsgálatnak vetik alá az 5–10. cikkel összhangban" [helyesen: az I. mellékletben felsorolt osztályokba tartozó projekteket az 5–10. cikkel összhangban vizsgálatnak kell alávetni].

17 Ezen I. melléklet 17. pontjának b) alpontja említi a (30 kg feletti) sertések számára több mint 3000 hellyel, illetve ugyanezen pont c) pontja a kocák számára több mint 900 hellyel rendelkező, intenzív tenyésztést folytató telepeket.

18 A 85/337 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése előírja, hogy az irányelv II. mellékletében felsorolt projektek tekintetében a tagállamok határozzák meg, esetenkénti vizsgálattal vagy a tagállamok által megállapított küszöbértékek vagy szempontrendszer alapján, hogy „a projektet alá kell-e vetni az 5–10. cikknek megfelelő vizsgálatnak". Ugyanezen 4. cikk (3) bekezdése leszögezi, hogy „amikor a (2) bekezdés alkalmazásában esetenkénti vizsgálatot végeznek, vagy küszöbértékeket, illetve szempontrendszert állapítanak meg, figyelembe veszik a III. mellékletben előírt lényeges kiválasztási szempontokat" [helyesen: az esetenkénti vizsgálat, illetve a (2) bekezdés alkalmazásával megállapítandó küszöbértékek vagy szempontrendszer megállapítása során a III. mellékletben előírt lényeges kiválasztási szempontokat kell figyelembe venni].

19 A 85/337 irányelv II. melléklete 1. pontja e) pontjának hatálya alá tartoznak az „[i]ntenzív állattartás létesítményei (az I. mellékletben nem szereplő projektek)" ugyanezen melléklet 13. pontjának hatálya alá pedig az „I. és II. mellékletben felsorolt már engedélyezett, kivitelezett vagy kivitelezés alatt lévő projektek bármely olyan megváltoztatása vagy bővítése, amelynek jelentős ártalmas hatása van a környezetre". A 85/337 irányelvet a tagállamoknak 1999. március 14-ig kellett átültetniük.

A nemzeti szabályozás

20 A Junta de Andalucía elfogadta a környezetvédelemről szóló, 1994. május 18-i 7/1994 törvényt, amely II. mellékletének 11. pontjában előírja, hogy a több mint 100 kocát és 500 hízósertést számláló sertéstelepek esetén környezeti hatástanulmány készítésére irányuló eljárást kell lefolytatni.

A felszín alatti vizek védelmére vonatkozó szabályozás

A közösségi szabályozás

21 A 80/68 irányelv 3. cikke ekként rendelkezik:

„A tagállamok megteszik a szükséges intézkedéseket, hogy:

[...]

b) korlátozzák a II. listán szereplő anyagok felszín alatti vízbe történő bevezetését úgy, hogy elkerüljék az ilyen vizeknek ezekkel az anyagokkal való szennyezését."

22 E II. lista 3. pontja említi az „[o]lyan anyagok[at], amelyek káros hatásúak a felszín alatti víz ízére és/vagy szagára [...]".

23 A 80/68 irányelv 5. cikke többek között előírja, hogy a tagállamok előzetes vizsgálatnak vetik alá a II. listán szereplő anyagokat tartalmazó közvetlen bevezetéseket, és megadhatják az engedélyt, feltéve, hogy minden olyan műszaki óvintézkedést betartanak, amellyel a felszín alatti víz ezen anyagokkal történő szennyezése megakadályozható.

24 Ezen irányelv 7. cikkének értelmében „a 4. és 5. cikkben meghatározott előzetes vizsgálatok kiterjednek a szóban forgó terület hidrogeológiai adottságaira, a földtani közeg lehetséges tisztítóképességére és a bevezetésből eredő szennyezés, illetve a felszín alatti víz minősége változásának kockázatára, és lehetővé teszik annak megállapítását, hogy az anyagoknak a felszín alatti vízbe történő bevezetése megfelelő megoldás-e a környezet szempontjából".

A nemzeti szabályozás

25 A jelen ügyben a Bíróságnak nem hoztak tudomására olyan nemzeti jogszabályt, amelynek célja a 80/68 irányelv átültetése.

A települési szennyvíz kezelésére vonatkozó szabályozás

A közösségi szabályozás

26 A 91/271 irányelv 5. cikkének (1) bekezdése előírja, hogy „[a] (2) bekezdés érdekében a tagállamok 1993. december 31-ig kijelölik az érzékeny területeket, a

II. mellékletben megállapított kritériumoknak megfelelően", e szempontok között szerepel az eutróf állapot (a II. melléklet A. pontjának a) alpontja), egy bizonyos nitrátkoncentráció (a II. melléklet A. pontjának b) alpontja), illetve a tanácsi irányelvek kielégítéséhez a további kezelés szükségessége (a II. melléklet A. pontjának c) alpontja).

27 Ezen 5. cikk (2) bekezdése kimondja: a tagállamok legkésőbb 1998. december 31-ig a 10 000 lakosegyenértéknél (a továbbiakban: LE) nagyobb agglomerációk minden vízkibocsátása esetében biztosítják, hogy a gyűjtőrendszerekbe vezetett települési szennyvizet az érzékeny területekre való kibocsátásuk előtt a 4. cikkben leírtnál szigorúbb követelményeket kielégítő tisztításnak vessék alá.

A nemzeti szabályozás

28 Spanyolországban a települési szennyvíz kezelésére hatáskörrel rendelkező hatóságok a helyi önkormányzatok. A Confederaciones Hidrográficas (vízrajzi szövetségek, a belvizek kezelésével megbízott közigazgatási szervek) útján azonban az állam is rendelkezik hatáskörrel a tisztított szennyvíz kibocsátásának és újrahasznosításának engedélyezésére.

29 A települési szennyvíz kezelésére vonatkozó szabályok megállapításáról szóló, 1995. december 28-i 11/1995 királyi törvényerejű rendeletet (BOE, 1995. december 30.) az 1998. október 2-i 2116/1998 királyi rendelettel (BOE, 1998. október 20.) részlegesen módosított, 1996. március 15-i 509/1996 királyi rendelet (BOE, 1996. március 29.) hajtotta végre.

A vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelmére vonatkozó szabályozás

A közösségi szabályozás

30 A 91/676 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése előírja, hogy „[a] tagállamok az I. mellékletben felsorolt kritériumok szerint jelölik ki azokat a vizeket, amelyek a szennyezés által érintettek vagy érintettek lehetnek, ha az 5. cikk szerinti intézkedések nem valósulnak meg".

31 A 3. cikk (2) bekezdése akként rendelkezik, hogy legkésőbb a 91/676 irányelvről szóló – 1991. december 19-én történt – értesítést követő két éven belül „[a] tagállamok [...] veszélyeztetett területként jelölnek ki minden olyan ismert földterületet területükön, amely az 1. bekezdés szerint meghatározott vizekbe szivárogtatja a vizet, és hozzájárul annak szennyezéshez [helyesen: amely vizét az (1) bekezdés szerint meghatározott vizekbe bocsátja, és hozzájárul azok szennyezéséhez]. Hat hónapon belül tájékoztatják a Bizottságot e kezdeti kijelölésről".

32 Ugyanezen cikk 4. bekezdése alapján „[a] tagállamok legalább négyévenként megvizsgálják, ha szükséges megfelelően módosítják vagy kiegészítik [helyesen: a tagállamok megfelelő időközönként, de legalább négyévenként felülvizsgálják, és ha szükséges, módosítják vagy kiegészítik] a veszélyeztetett területek jegyzékét, figyelembe véve az előző kijelölés idején előre nem látott tényezőket és változásokat. Hat hónapon belül értesítik a Bizottságot a jegyzék minden módosításáról és kiegészítéséről".

33 A 91/676 irányelv 4. cikke többek között előírja: abból a célból, hogy minden vízre általános szintű szennyezés elleni védelmet biztosítsanak, az ezen irányelvről szóló értesítéstől számított két éven belül a tagállamok a helyes mezőgazdasági gyakorlatról szabályzatot vagy szabályzatokat alkotnak, amelyet (amelyeket) a gazdák önkéntes alapon alkalmaznak.

34 Ugyanezen irányelv 5. cikke értelmében a tagállamok cselekvési programokat dolgoznak ki a kijelölt veszélyeztetett területek tekintetében. A cselekvési programok kötelező intézkedéseket tartalmaznak, melyek közé többek között a helyes mezőgazdasági gyakorlatra vonatkozó szabályzat(ok)ban előírt intézkedések, valamint a 91/676 irányelv III. mellékletében írt intézkedések tartoznak. Ez utóbbi mellékletben írt intézkedések többek között a következőkre vonatkoznak: időszakok, amelyekben bizonyos trágyatípusokat tilos mezőgazdasági területekre kibocsátani, a tenyésztőüzemek szennyvíztároló tartályainak kapacitása, a kibocsátás módja és a nitrogént tartalmazó szervestrágya legnagyobb kibocsátható mennyisége.

A nemzeti szabályozás

35 A Spanyol Királyság a 91/676 irányelvet az 1996. február 16-i 261/1996 királyi rendelettel (BOE, 1996. február 16.) ültette át jogrendjébe.

36 Emellett a Junta de Andalucía az 1998. december 15-i 261/1998 rendelettel kijelölte az Andalúziai Autonóm Közösség területén a vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezése tekintetében veszélyeztetett területeket. E rendelet nem tartalmazza a Rambla de Mojácart.

A pert megelőző eljárás

37 Az „El Pago de la Media Legua" nevű helyen, Vera község (Almeria körzet) területén, az e községet Garrucha községgel összekötő út mellett, az Antas folyó közelében lévő sertéstenyésztő üzem 1976 óta működik.

38 A Bizottság, miután 2000-ben az üzem működésére vonatkozó, 2000/4044 számon lajstromba vett bejelentést intéztek hozzá, 2000. április 6-i levelével azt kérte a spanyol hatóságoktól, hogy egyrészt adják elő észrevételeiket az állított tényekről, azaz hulladéknak az érintett üzemekből a környezetbe való ellenőrzés nélküli kijuttatásáról, másrészt nyújtsanak felvilágosítást különböző vonatkozó közösségi szabályozások alkalmazási feltételeiről.

39 A spanyol hatóságok 2000. augusztus 24-i levelükben azt válaszolták, hogy a 75/442 irányelv hatálya nem feltétlenül terjed ki az állattenyésztő üzemek hígtrágyájára, ugyanis e hígtrágyát az üzem környékén trágyaként való használata kizárja az ezen irányelv értelmében vett hulladékok meghatározásából. A 85/337 irányelv alkalmazását illetően e hatóságok hangsúlyozták: „a 7/1994 törvény előírja, hogy minden sertéstenyésztő üzemre, helyszínétől függetlenül, vonatkoznak a környezetvédelmi intézkedések". Ugyanezen levélben azt is kijelentették, hogy a vitás üzem nem rendelkezik a helyi önkormányzat engedélyével, és hogy a helyi hatóságok 1999 májusa óta kérik az üzem tulajdonosától az engedélyezéshez szükséges környezeti hatástanulmány elkészítését lehetővé tévő iratokat, mindeddig eredménytelenül. A spanyol hatóságok előadják továbbá, hogy a hígtrágya nem tartalmaz veszélyes anyagokat, így a 80/68 irányelv nem alkalmazható, ahogy a tengerparti lagúnákat elérni képes kibocsátás miatti panasz hiányában a 91/271 irányelv sem. Végül a 91/676 irányelvről szólva a spanyol hatóságok kijelentik, hogy sem ezen irányelv, sem a 261/1996 rendelet alapján nem tételezhető fel, hogy a kérdéses terület veszélyeztetett lenne, mivel a hatáskörrel rendelkező szerv nem állapította meg nitrát jelenlétét, hanem csupán azt javasolta, hogy e területet vegyék fel az Almeria körzeti tengerpart egészének megfigyelésére irányuló programba.

40 A spanyol hatóságok 2000 októberében több iratot küldtek a Bizottságnak, így többek között a kérdéses üzem helyzetéről a Tecnoma társaság által a Confederación Hidrográfica del Sur (déli vízrajzi szövetség) kérésére készített 2005 július 5-i

jelentést, valamint az üzem hulladékai kibocsátásának engedélyezése iránti eljárás során 1998. augusztus 14-én és 1999. július 2-án kelt iratokat.

41 Mivel 2000 szeptemberében a Bizottságnak a bejelentőktől újabb adatok jutottak tudomására a vitás üzem helyzetéről, és mivel úgy vélte, hogy a spanyol hatóságok ez ügyben megsértik a 75/442 irányelvet, a 85/337 irányelvet és annak eredeti változatát is, a 80/68, a 91/271 és a 91/676 irányelvet, a Bizottság 2001. január 18-án felszólító levelet intézett a Spanyol Királysághoz.

42 A spanyol hatóságok a Bizottság szolgálataival 2001. május 21-én és 22-én tartott kétoldalú találkozón tájékoztatták a Bizottságot, hogy az általuk lefolytatott vizsgálatot követően 2001. április 18-án kedvezőtlen véleményt adtak a kérdéses üzem működési engedélyét illetően, és hogy Vera községet felkérték az üzem bezárásához szükséges intézkedések megtételére, amelyek elmaradása esetén maga a Junta de Andalucía is beavatkozhatna.

43 A spanyol hatóságok 2001. június 20-i levelükkel válaszoltak a felszólító levélre. Újra megerősítették, hogy a 75/442 irányelvet nem tartják alkalmazandónak, a 85/337 irányelv tekintetében pedig leszögezték, hogy kedvezőtlen környezeti hatástanulmány készült a kérdéses üzem kibővítésére vonatkozóan, és a helyi hatóságokat felhívták, hogy intézkedjenek az üzem bezárásáról. A 80/68 irányelvet illetően előadták, hogy az állítólagosan érintett felszín alatti vizek egy korlátozott hasznosságú, tengerpartközeli, minőséget lényegesnek tekintő használatra semmiképpen nem szolgáló, pontszerű területtel esnek egybe, ezért e területet kevéssé tanulmányozták, noha a Comisaría de Aguas del Surt (az ország déli részének vizeit kezelő hatóságot) tájékoztatták a vízminőség esetleges jövőbeli változása kockázatának értékelése érdekében készítendő hidrogeológiai tanulmány szükségességéről. A 91/271 irányelvről szólva a spanyol hatóságok elismerték, hogy azt nem tartották be, de az Antas tengerparti lagúnája nem a sertéstenyésztő üzem, hanem a Vera

község lakóinak szennyvízkibocsátása miatt szennyeződött. A 91/676 irányelvet illetően ugyanezen hatóságok úgy vélték, hogy azt betartották, ám jelezték, hogy a nitrátszennyezés egészét bemutató országos szintű tanulmány esetleg újabb veszélyeztetett területek kijelölését tehetné lehetővé.

44 Mivel a Bizottság úgy vélte, hogy az így előadott válasz még mindig nem kielégítő, 2001. július 26-i levelében indokolással ellátott véleményt intézett a Spanyol Királysághoz, és felhívta, hogy a vélemény átvételétől számított két hónapon belüli tegye meg a kötelezettségei teljesítéséhez szükséges intézkedéseket.

45 A spanyol hatóságok 2001. október 4-i levelükben a Bizottság elé terjesztették a Junta de Andalucía által készített jelentést, miszerint a vitás üzem ellen 2001. augusztus 8-án szankció kiszabására irányuló eljárás indult.

46 Mivel a Bizottság úgy vélte, hogy a Spanyol Királyság még mindig nem tette meg a kötelezettségei teljesítéséhez szükséges intézkedéseket, benyújtotta a jelen keresetet.

47 A Spanyol Királyság e kereset elutasítását és a Bizottság költségek viselésére való kötelezését kéri.

48 A Bíróság elnöke 2003. május –i végzésével engedélyezte Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága számára, hogy a Bizottság kérelmeinek támogatása végett – különösen a 75/442 irányelv 4., 9. és 13. cikke tekintetében – beavatkozzék.

A keresetről

49 E kereset vizsgálata során először is a 91/271 és a 91/676 irányelvek megsértésére alapított, az érintett sertéstenyésztő üzemet körülvevő földrajzi terület egészére vonatkozó kifogásokat kell elemezni, majd a 85/337 irányelvnek és az irányelv eredeti szövegének megsértésére alapított kifogásokat, amelyekkel a Bizottság az üzem építése és bővítése végrehajtásának körülményeivel kapcsolatos kétségeit fejezi ki, végül az arra alapított kifogásokat, hogy az üzemből kikerülő állati tetemek és hígtrágya környezetbe juttatása a 75/442 és a 80/68 irányelv megsértésével történt.

A 91/271 irányelvet illetően

50 A 91/271 irányelv megsértésére alapított kifogással a Bizottság az irányelv két jogcímen történő figyelmen kívül hagyását állítja. Előadja egyrészt, hogy az Antas folyó egészét fel kellett volna venni az irányelv 5. cikkének (1) bekezdése alapján az Andalúziai Autonóm Közösség által az érzékeny területekről készített listára, másrészt a verai agglomeráció települési szennyvizeit a másodlagos kezelésnél szigorúbb kezelésnek kellett volna alávetni, mint ezt ugyanezen cikk (2) bekezdése előírja.

51 A kifogás első részét, vagyis az Antas folyó érzékeny területként való kijelölését illetően egyrészt emlékeztetni kell arra, hogy a Bíróság a C-419/01. sz., Bizottság kontra Spanyolország ügyben 2003. május 15-én hozott ítéletében (EBHT 2003., I-4947. o.) megállapította, hogy a Spanyol Királyság, mivel nem végezte el a területén lévő több érzékeny terület meghatározását, nem teljesítette a 91/271 irányelv 5. cikke alapján fennálló kötelezettségeit. Az ezen ítélettel (amint annak a 14. és 20. pontjából

kitűnik) befejezett eljárásban a Bizottság elismerte, hogy az Andalúziai Autonóm Közösség kijelölt érzékeny területeket, hivatalos lapjában közzétette azok nevét, és azokról tájékoztatta a Bizottságot; a spanyol kormány pedig előadta, hogy a Bizottság elismerte, hogy az Andalúziai Autonóm Közösség többek között a parti vizekben jelölt ki érzékeny területeket. Így az említett ítélet 23. pontjában a Bíróság által megállapított kötelezettségszegés a többek között az Andalúziai Autonóm Közösség által kijelölt érzékeny területeken kívüli, más autonóm közösségek illetékességi területén lévő érzékeny területek kijelölésének elmaradására vonatkozott.

52 Azonban az a körülmény, hogy a Bíróság a Bizottság kontra Spanyolország ügyben hozott, fent hivatkozott ítéletben megállapította, hogy az érzékeny területek kijelölésének elégtelensége az Andalúziai Autonóm Közösségre nem vonatkozik, nem zárja ki a 91/271 irányelv megsértésére alapított kifogás vizsgálatát. E kifogás ugyanis olyan tényeken alapul, amelyekről a Bizottságnak a kereset benyújtása előtt, a pert megelőző eljárásban nem volt tudomása, e tények a Bizottság részére az ERM társaság által 2000 januárjában, az ugyanebben az ügyben kiadott indokolással ellátott véleményt követően készült jelentésből származnak. Így tehát a Bizottság a spanyolországi érzékeny és veszélyeztetett területek ellenőrzéséről szóló jelentés alapján megállapíthatta azt, hogy a 91/271 irányelv végrehajtásában még mindig vannak bizonyos hiányosságok, és emiatt indíthatott újabb kötelezettségszegés megállapítása iránti keresetet.

53 Másrészt e jelentésből – amelynek tartalmát a spanyol kormány e pontban nem vitatta – kitűnik, hogy az Antas folyó vize eutrofizációnak van kitéve, magas nitráttartalmú, és a közeli szállodák és idegenforgalmi központok miatt nagy mennyiségben tartalmaz tápanyagokat. Márpedig ezek azon ismérvek között szerepelnek, amelyeket a tagállamoknak a 91/271 irányelv II. melléklete alapján az érzékeny területek meghatározása során figyelembe kell venniük. A Bizottság továbbá előadta, a spanyol kormány pedig nem vitatta, hogy a spanyol hatóságok a Natura 2000 hálózatban e folyó közösségi jelentőségű területként való kijelölését javasolták, a folyó vizében található „testudo graeca" teknősökre figyelemmel. Márpedig e tény,

noha a II. melléklet ismérvei között nem szerepel, a vízi környezet nem kellően kezelt települési szennyvíztől való védelme különleges fontosságának további jele.

54 A spanyol kormány arra hivatkozik, hogy a Rambla del Antas nem természetes szabad vizekből, hanem felszín alatti vízfolyásokból áll, amelyekben fény hiányában nem fordulhat elő algásodás, így eutrofizáció sem. E megállapítás azonban még helyességének feltételezése esetén sem zárja ki e terület 91/271 irányelv szerinti érzékeny területként való meghatározását. Ugyanis egyfelől ezen irányelv II. melléklete előírja, hogy az érzékeny terület állhat „víztestből", azaz nem követeli meg, hogy az érintett vízi környezet szabad víz legyen. Másfelől e melléklet az eutrofizáció mellett más ismérveket is tartalmaz annak eldöntéséhez, hogy valamely területet érzékeny területként kell-e meghatározni, ilyen ismérv többek között a magas nitrátkoncentráció.

55 A spanyol hatóságoknak tehát az Antas folyó egészét érzékeny területként kellett volna meghatározniuk.

56 Így a kifogás első része megalapozott.

57 A kifogás második részét illetően, amely a 91/271 irányelv 5. cikkének (2) bekezdésében előírt, a verai agglomeráció települési szennyvizeire is kiterjedő másodlagos tisztítási követelménynél szigorúbb kezelésre vonatkozik, meg kell állapítani, hogy egyrészt a spanyol kormány nem vitatja, hogy e vizeket csak elsődleges tisztításnak vetik alá.

58 Másrészt a Bizottság válaszbeadványában lévő számszerű adatokból kitűnik, hogy – a spanyol kormány állításával ellentétben – ezen agglomeráció LE-e – Vera község körülbelül 8000 állandó lakóját és az érintett régió jelentős nyári turistaforgalmát figyelembe véve – 10 000 fölötti. Amennyiben ezen agglomeráció települési szennyvizeit olyan területre bocsátják ki, amelyet, mint fentebb szerepel, érzékeny területként kellett volna meghatározni, a spanyol hatóságoknak legkésőbb 1998. december 31-ig gondoskodniuk kellett volna arról, hogy e vizeket az e területekre történő kibocsátás előtt a 91/271 irányelv 4. cikkében leírtnál szigorúbb követelményeket kielégítő tisztításnak, azaz a másodlagos tisztításnál szigorúbb kezelésnek vessék alá.

59 A spanyol kormány azon alapuló érve, hogy a 2000 és 15000 közötti LE-ű agglomerációk számára a 91/271 irányelvben előírt határidő csak 2005. december 31-én jár le, nem fogadható el, még ha feltételezzük is, hogy a verai agglomeráció LE-e e kategóriába tartozik. Ezen irányelv 3. cikkének (1) és (2) bekezdése ugyanis csak az érzékeny területeken kívüli agglomerációk számára írja elő a településiszennyvíz-kibocsátás gyűjtő- és másodlagos tisztítórendszere létrehozatalának határidejét. E határidő tehát semmiképpen nem vonatkozik a verai agglomeráció települési-szennyvíz-kibocsátásaira.

60 Ami a spanyol kormány által hivatkozott azon körülményt illeti, miszerint a tisztítóművet kezelő társaság nem adta át az érintett szennyvizeket elemző tanulmány egyes adatait, e körülmény nem vonja kétségbe a megállapítást, hogy e vizeknek a 91/271 irányelvben előírt tisztítása nem történik meg. A spanyol kormány azzal, hogy viszonválaszában előadja, hogy a Vera községben 1993-ban épült tisztítóművet úgy tervezték, hogy 2011-ben kellően megfelelhessen az érzékeny területekre történő kibocsátást szabályozó követelményeknek, elismeri, hogy az indokolással ellátott véleményben kitűzött határidőre nem teljesítette e követelményeket.

61 Így a kifogás második része megalapozott. A 91/271 irányelv megsértésére alapított kereseti kérelmeknek tehát helyt kell adni.

A 91/676 irányelvet illetően

62 A spanyol kormány arra hivatkozik, hogy a 91/676 irányelv megsértésére alapított kifogás két tekintetben is elfogadhatatlan. Egyfelől az indokolással ellátott vélemény nem tartalmazza e kifogást, így a Bizottság nem adhatja elő elsőként a Bíróság előtt. Másfelől a Bizottság már 2002/2009. számon eljárást indított az ezen irányelvből eredő kötelezettségek megszegése miatt, ismételten felszólító levelet intézve a Spanyol Királysághoz a Rambla de Mojácar ügyében. Márpedig a *ne bis in idem* elve, amely a kötelezettségszegés megállapítása iránti eljárásokra is alkalmazandó, kizárja, hogy a közösségi jog egyazon megsértése miatt két kötelezettségszegés megállapítása iránti eljárást indítsanak a tagállam ellen.

63 Az első pontban a spanyol kormány érvelését csak elutasítani lehet. Az iratok összességéből, különösen a tagállamhoz intézett felszólító levélből és indokolással ellátott véleményből kitűnik, hogy a 91/676 irányelv megszegése a Bizottság által már a pert megelőző eljárás során hivatkozott kifogások egyike. A jogvita tárgya tehát világosan körül volt írva, és a spanyol kormánynak lehetősége volt észrevételei közlésére és védekezésének előkészítésére (lásd ebben az értelemben a 211/81. sz., Bizottság kontra Dánia ügyben 1982. december 15-én hozott ítélet [EBHT 1982., 4547. o] 8. és 9. pontját). E kifogás tehát igenis benne volt az indokolással ellátott véleményben, bár e vélemény záró része kifejezetten nem tartalmazta, valamint azonos szöveggel és kellő pontossággal fogalmazták meg a keresetlevélben is (lásd ebben az értelemben a Bizottság kontra Dánia ügyben hozott, fent hivatkozott ítélet 14. és 15. pontját).

64 A kifogás tehát ebben az első tekintetben nem elfogadhatatlan.

65 A második pontban, még ha feltételezzük is, hogy a *ne bis in idem* elve a kötelezettségszegés megállapítása iránti eljárásokra is alkalmazandó, elegendő annyit megállapítani, hogy e körülmény ebben az ügyben a kifogás elfogadhatóságára nincs hatással. Abban az esetben ugyanis, ha a Bíróság e kifogás megalapozottságát állapítaná meg, a spanyol kormány érvelésének egyetlen következménye az lenne, hogy a Bizottságnak le kellene mondania a 2002/2009. sz. kötelezettségszegés megállapítása iránti eljárás folytatásáról, az eljárás Rambla de Mojácar veszélyeztetett területként való meghatározását érintő részében.

66 A kifogás tehát ebben a második tekintetben sem elfogadhatatlan.

67 Érdemben a Bizottság helytállóan adja elő, hogy a spanyol hatóságok azzal, hogy az Antas folyó lagúnáját a 91/271 irányelv alapján érzékeny területté nyilvánították, elismerték az érintett régió vizeinek eutrofizációs állapotát és magas nitráttartalmát, mint ezt a spanyolországi érzékeny és veszélyeztetett területekről az ERM társaság által készített jelentés tartalmazza. A spanyol kormány ellenkérelmében elismeri továbbá, hogy e vizek nitráttartalma – amely a 91/676 irányelv I. melléklete szerinti veszélyeztetett területek meghatározásának egyik szempontja – 50 mg/l-nél nagyobb.

68 A spanyol kormány a Rambla de Mojácar veszélyeztetett területként való meghatározásának elmaradását igazolandó előadja, hogy az említett irányelv 1. cikkében előírt szempont, miszerint a nitrát jelenlétének a mezőgazdasági tevékenységből eredőnek kell lennie, nem valósul meg.

69 Ennek az érvnek azonban nem lehet helyt adni. Ugyanis – mint azt a Bíróság már kimondta – ahhoz, hogy a vizet többek között a 91/676 irányelv 3. cikkének

(1) bekezdése értelmében „szennyezés által érintettnek" kelljen tekinteni, és ezen irányelv 3. cikkének (2) bekezdése alapján veszélyeztetett területként kelljen meghatározni, nem szükséges, hogy szennyezettsége kizárólag a mezőgazdasági eredetű nitrátos összetevőkből adódjon. Elegendő, ha az összetevők jelentősen hozzájárulnak a szennyezettséghez (ebben az értelemben lásd a C-293/97. sz., Standley és társai ügyben 1999. április 29-én hozott ítélet [EBHT 1999., I-2603. o.] 30. és 35. pontját).

70 Viszonválaszában a spanyol kormány arra hivatkozik, hogy a Rambla de Mojácar veszélyeztetett területként való meghatározása a jelen ügyben érdektelen, mivel e terület a jelen keresettel érintett Rambla del Antastól különböző vízrajzi térséget alkot. Ez az érv azonban nem megalapozott. Ugyanis a Rambla de Mojácar a 91/676 irányelv értelmében vett veszélyeztetett területként való meghatározásának elmaradását a Bizottság a Rambla del Antas 91/271 irányelv értelmében vett érzékeny területként való meghatározásának elmaradásától elkülönülő kifogásként adja elő. A kereset tehát a spanyol kormány által állítottakkal ellentétben nem csupán az Antas folyó Ramblájára vonatkozik. Ugyanezen indok miatt el kell utasítani a spanyol kormány azon érvét is, miszerint az Instituto Geológico y Minero de España kiadványából vett adatok a Bajo Almanzora-i hidrogeológiai egységre vonatkoznak, mely nem felel meg a kötelezettségszegés megállapítása iránti eljárásban érintett területnek.

71 A spanyol kormánynak arra a tényre vonatkozó kifogásáról szólva, hogy az ERM társaság által készített jelentésben szereplő adatok megbízhatósága nem ugyanolyan, mint a Junta de Andalucía részére gyűjtött adatok megbízhatósága, e kifogás nem bizonyíthatja, hogy a nitrátszennyezés nem mezőgazdasági tevékenységből ered.

72 Végül a spanyol kormány hiába hivatkozik arra, hogy a trágyamennyiséget a hígtrágyával trágyázott földek területével elosztva, a nitráttartalom határozottan

kevesebb a hektáronkénti 170 kg-nál, azaz a 91/676 irányelv III. mellékletének (2) bekezdésében írt küszöbértéknél. A kifogás ugyanis nem azon alapul, hogy a kérdéses tenyésztőüzem a 91/676 irányelv rendelkezéseinek megszegésével végzi a hígtrágyás trágyázást, hanem azon, hogy a Spanyol Királyság nem határozta meg veszélyeztetett területként a Rambla de Mojácart. A spanyol kormány ezen érve tehát hatástalan, ezért el kell utasítani.

73 Márpedig a jelen ügyben a 06.06 hidrogeológiai egységről (Bajo Almanzora) szólva a spanyol kormány semmiféle pontos adatot nem közölt, amellyel kétségbe vonhatta volna a Bizottság állítását, miszerint a mezőgazdasági források jelentősen hozzájárulnak a nitrátszennyezéshez.

74 Az eddigiekből az következik, hogy a 91/676 irányelv megsértésére alapított kifogás megalapozott.

A 85/337 irányelvet illetően

75 A Bizottság azt állítja, hogy az 1999 március 14. – a 85/337 irányelv átültetésének határideje – előtt épült sertéstenyésztő üzemet a 85/337 irányelv 2. cikkét és 4. cikkének (2) bekezdését – eredeti szövegében is – megsértve, sem építésekor, sem ezen időpontot követő bővítésekor nem vetették alá környezeti hatásvizsgálatnak.

76 A spanyol kormány előadja, hogy a Bizottság nem pontosította, hogy a két szövegváltozat melyikére vonatkozik a kötelezettségszegés, így a kifogás elfogadha-

tatlan. A spanyol kormány másodlagosan úgy véli, hogy e kifogás nem megalapozott. Válaszbeadványában a Bizottság kijelenti, hogy a kérdéses üzemet a 85/337 irányelv hatálybalépése előtt építették, ezért a jelen ügyben egyedül a 85/337 irányelv eredeti szövege alkalmazandó.

77 E tekintetben meg kell egyrészt állapítani, hogy e sertéstenyésztő üzemet 1976-ban létesítették, és ezt a Bizottság nem is vitatja. Márpedig abban az időben a közösségi jog egyetlen előírása sem kötelezte a spanyol hatóságokat ezen üzem környezeti hatásainak vizsgálatára. A 85/337 irányelv eredeti szövegének átültetési határideje ugyanis 1988. július 3-án járt le, a Bíróság pedig akként határozott, hogy ez az irányelv a tagállamokat nem kötelezheti az engedélyköteles, de ezen időpont előtt megvalósított projektek környezeti hatástanulmányának elvégzésére (ebben az értelemben lásd a C-431/92. sz., Bizottság kontra Németország ügyben 1995. augusztus 11-én hozott ítélet [EBHT 1995., I-2189. o.] 32. pontját, olyan projektek kapcsán, amelyekre 1998. július 3-át követően nyújtottak be engedélykérelmet).

78 Másrészt az iratokból kitűnik, hogy a 85/337 irányelv átültetési határideje – 1999. március 14. – után a kérdéses tenyésztőüzemre újabb engedélyezési eljárást folytattak le, a 7/1994 törvény alapján. E törvény előírja, hogy a több mint 100 kocát és 500 hízósertést számláló sertéstelepek esetén – a kérdéses tenyésztőüzem ebbe a kategóriába tartozik, mivel 2800 állatot számlál – környezeti hatástanulmány készítésére irányuló eljárást kell lefolytatni.

79 Márpedig a Bizottság nem bizonyította, hogy a spanyol hatóságok az újabb engedélyezési eljárás során mivel sértették meg a 85/337 irányelvet 2001. szeptember 26., vagyis az indokolással ellátott véleményben kitűzött határidő lejárta előtt.

80 A spanyol hatóságok ugyanis betartották a szabályt, miszerint a környezeti hatásvizsgálat kötelező, még olyan projektek esetében is, amelyeket a 85/337 irányelv átültetési határidejének lejárta előtt valósítottak meg, ha e projekteket ilyen hatásvizsgálat nélkül engedélyezték, és ezen időpont után újabb engedélyezési eljárást kezdeményeznek (ebben az értelemben a 85/337 irányelv eredeti szövegét illetően lásd a C-81/96. sz., Gedeputeerde Staten van Noord-Holland ügyben 1998. június 18-án hozott ítélet [EBHT 1998., I-3923. o.] 23. és 25. pontját, az 1998. július 3. előtt – környezeti hatástanulmány nélkül – engedélyezett és ezen időpont után újabb engedélykérelemmel érintett projektek kapcsán).

81 Egyfelől az iratokból kitűnik, hogy a spanyol hatóságok a 7/1994. sz. törvény alapján – amelynek a 85/337 irányelv követelményeinek való megfelelőségét a Bizottság nem vitatta – környezeti hatásvizsgálati eljárást indítottak annak vizsgálatára, engedélyezhető-e a kérdéses tenyésztőüzem, illetve adott esetben rendezhető-e adminisztratív helyzete. Így e hatóságok 1999 májusában környezeti hatásvizsgálat elvégzéséhez szükséges adatokat kértek ezen üzem tulajdonosától. A hatásvizsgálati jelentést a Confederación Hidrográfica del Sur kérelmére 2000 júliusában készítette el a Tecnoma társaság, és a jelentést 2000 októberében megküldték a Bizottságnak.

82 Másfelől a spanyol hatóságok a kérdéses tenyésztőüzem átvizsgálását szorgalmazták, és többek között ezen átvizsgálás kedvezőtlen eredményeit látva határoztak akként, hogy az üzem engedélyezése nem lehetséges. Ugyanezen hatóságok így 2001. április 18-án az üzem engedélyezése tekintetében kedvezőtlen véleményt adtak, és Vera községet felkérték, tegye meg az üzem bezárásának biztosításához szükséges intézkedéseket. Végül 2001. augusztus 8-án szankció kiszabására irányuló eljárást indítottak a kérdéses üzemet vezető személy ellen.

83 A spanyol hatóságok tehát helyesen teljesítették a 7/1994 törvényben előírt környezeti hatásvizsgálati kötelezettséget. A Bizottság által állított közösségi jogi kötelezettségszegés ezért e vonatkozásban nem bizonyított.

84 Az eddigiekből az következik, hogy az arra alapított kifogást, hogy a Spanyol Királyság – eredeti szövegében is – megsértette a 85/337 irányelv 2. cikkét és 4. cikkének (2) bekezdését, el kell utasítani anélkül, hogy a spanyol kormány által hivatkozott pergátló akadályt figyelembe kellene venni.

A 75/442 irányelvet illetően

85 A Bizottság előadja, hogy a szóban forgó üzem jelentős mennyiségű hulladékot termel, többek között hígtrágyát és állati tetemeket, és a hulladékok – a kezelésükre vonatkozó sajátos közösségi jogszabályok hiányában – a 75/442 irányelv hatálya alá tartoznak. Márpedig az üzem a szóban forgó irányelv 9. cikkében előírt engedély nélkül működik, és e hulladékokat – mint azt a maguk spanyol hatóságok is elismerték – ellenőrizetlenül juttatják ki a környező földekre, az ugyanezen irányelv 4. cikkében írt hasznosítási és ártalmatlanítási követelmények megszegésével. Végül az említett üzemben a hatáskörrel rendelkező hatóságok nem végeznek semmiféle időszakos ellenőrzést, megsértve ezzel az irányelv 13. cikkét.

86 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a 75/442 irányelv értelmében vett „hulladék" fogalmának tárgyi hatálya az ezen irányelv 1. cikke a) pontjának első bekezdésében írt „megválik" kifejezés jelentésétől függ (lásd a C-129/96. sz., Inter-Environnement Wallonie ügyben 1997. december 18-án hozott ítélet [EBHT 1997., I-7411. o.] 26. pontját).

87 Egyes esetekben valamely dolog, anyag, illetve kitermelésből vagy gyártásból származó nyersanyag, amely nem elsősorban termelésre szolgál, nem maradéknak, hanem melléktermléknek számít, amelytől a vállalkozás nem a 75/442 irányelv

1. cikke a) pontjának első bekezdése értelmében „megválni" szándékozik, hanem amelyet később számára kedvező feltételekkel, előzetes feldolgozási művelet nélkül fel kíván használni, vagy forgalomba kíván hozni. Ilyen esetben semmi nem indokolja, hogy ezen irányelvnek a hulladékok ártalmatlanítását és hasznosítását szabályozó rendelkezéseit olyan javakra, anyagokra, nyersanyagokra alkalmazzák, amelyek gazdasági szempontból bármiféle feldolgozástól függetlenül termékértékkel bírnak, és amelyek – mint olyanok – az e termékekre vonatkozó jogszabályok hatálya alá tartoznak, feltéve, hogy ez az újrahasznosítás nem csupán esetleges, hanem bizonyos, előzetes átalakítás nélküli, és illeszkedik a termelési folyamatba (lásd a C-9/00. sz., Palin Granit és Vehmassalon kansanterveystyön kuntayhtymän hallitus ügyben 2002. április 18-án hozott ítélet [EBHT 2002., I-3533. o.] 34–36. pontját).

88 A Bíróság akként határozott, hogy a bányászatból származó, ásványdúsítási műveletek során keletkező kőtörmelék és maradék homok nem minősül a 75/442 irányelv értelmében hulladéknak, ha birtokosuk jogszerűen a bányajáratok szükséges tömedékelésére használja őket, és kellően biztosítja azonosításukat és tényleges használatukat (erről lásd a C-114/01. sz., AvestaPolarit Chrome ügyben 2003. szeptember 11-én hozott ítélet [EBHT 2003., I-8725. o.] 43. pontját). A Bíróság úgy értékelte, hogy ezen irányelv értelmében a szándékosan vagy más kőolajtermék tüzelőanyagokkal egyszerre olajfinomítóban előállított, valamint az olajfinomító vagy más ipari üzemek energiaszükségletének fedezésére tüzelőanyagként bizonyosan elhasznált petrolkoksz nem minősül hulladéknak (a C-235/02. sz., Saetti és Frediani ügyben 2004. január 15-én hozott végzés [EBHT 2004., I-1005. o.] 47. pontja).

89 Mint arra az Egyesült Királyság Kormánya beavatkozási beadványában helytállóan rámutatott, a tenyésztőüzemi szennyvíz ugyanezekkel a feltételekkel kerülheti el a hulladékká minősítést, ha törvényes trágyázási gyakorlat keretében jól azonosított földeken a termőföld trágyázására használják, és ha tárolása e trágyázási művelet szükségleteihez igazodva korlátozott.

90 A Bizottság állításával ellentétben ez az elemzés nem korlátozható a tenyésztőüzemi szennyvizet termelővel azonos mezőgazdasági üzemet alkotó földek trágyázására használt tenyésztőüzemi szennyvízre. Ugyanis – mint azt a Bíróság már kimondta – valamely anyag nem tekinthető a 75/442 irányelv értelmében hulladéknak, ha bizonyosan felhasználják a termelőjétől különböző gazdasági szereplők szükségleteinek kielégítésére (ebben az értelemben lásd a Saetti és Frediani ügyben, hozott fent hivatkozott végzés 47. pontját).

91 Ezzel szemben az az elemzés, miszerint egyes esetekben valamely maradékanyag nem hulladéknak, hanem melléktermeknek vagy a termelési folyamatban újra felhasználható nyersanyagnak tekintendő, nem alkalmazható a tenyészállatok tetemeire, ha az állatok az üzemben elhullottak, és nem pedig emberi fogyasztás céljára vágták le őket.

92 E tetemek ugyanis főszabályként emberi fogyasztás céljára nem használhatók újra. Ezeket a közösségi szabályozás, többek között az állati hulladékok ártalmatlanítására, feldolgozására és forgalomba hozatalára, továbbá az állati eredetű, illetve halból készült takarmányok kórokozókkal szembeni védelmére vonatkozó állat-egészségügyi előírásokról, valamint a 90/425/EGK irányelv módosításáról szóló, 1990. november 27-i 90/667/EGK tanácsi irányelv (HL L 363., 51. o.) „állati hulladéknak" és a „veszélyes anyagok" [nem hivatalos fordítás] kategóriájába tartozó hulladéknak minősíti, és e tetemeket a tagállam engedélyével rendelkező üzemben kell feldolgozni, illetve elégetéssel vagy betemetéssel ártalmatlanítani kell (az indokolással ellátott véleményben kitűzött határidőt követően a 90/667 irányelvet a nem emberi fogyasztásra szánt állati melléktermékekre vonatkozó egészségügyi előírások megállapításáról szóló, 2002. október 3-i 1774/2002/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet [HL L 273., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 3. fejezet, 37. kötet, 92. o.] 37. cikke hatályon kívül helyezte). A 90/667 irányelv előírja, hogy ezeket az anyagokat emberi táplálékláncba nem kerülő állatok táplálására fel lehet használni, de csak a tagállamok által kiadott engedélyek alapján és a hatáskörrel rendelkező hatóságok állatorvosi felügyelete alatt.

93 A kérdéses üzemben elhullott állatok tetemei semmi esetre sem használhatók olyan feltételek mellett, amelyek lehetővé tehetik, hogy kikerüljenek a hulladék 75/442 irányelv szerinti fogalma alól. E tetemek birtokosa köteles ezektől megválni, úgyhogy ezeket az anyagokat hulladéknak kell tekinteni.

94 A jelen ügyben, a tenyésztőüzemben keletkezett hígtrágyát illetően az iratokból kitűnik, hogy e hígtrágyát mezőgazdasági trágyának használják, és ennek érdekében jól azonosított földekre szórják. A trágyázási műveletre várva pedig ülepítőgödörben tárolják. A kérdéses üzem vezetője tehát nem kíván megválni tőle, úgyhogy e hígtrágya a 75/442 irányelv értelmében nem minősül hulladéknak.

95 Az a körülmény, hogy a hulladékok európai katalógusában az „elsődleges mezőgazdasági termelésből származó hulladékok" között szerepel az „állati ürülék, vizelet és trágya (beleértve a szennyezett szalmát), az elkülönítetten gyűjtött és a telephelytől távol kezelt szennyvíz", nem vonhatja kétségbe e következtetést. Ugyanis a tenyésztőüzemi szennyvíz ezen általános említése nem veszi figyelembe a tenyésztőüzemi szennyvíz felhasználásának – a hulladékfogalom mérlegelése szempontjából meghatározó – feltételeit. Emellett a hulladékok európai katalógusának mellékletében szereplő bevezető megjegyzés azt a pontosítást tartalmazza, hogy e hulladékjegyzék „nem kimerítő", „egy anyag jegyzékbe történő felvétele nem jelenti azt, hogy az anyag minden körülmények között hulladék", és „[a] jegyzékbe való felvétel csak akkor jár joghatással, ha az anyag megfelel a hulladék meghatározásának" [nem hivatalos fordítás].

96 A Bizottság érvelését illetően, miszerint a Junta de Andalucía által a helyes mezőgazdasági gyakorlatról alkotott szabályzat előírásait a jelen ügyben nem tartották be, ahogy a legnagyobb kijuttatható mennyiség 91/676 irányelv III. mellékletében írt szabályait sem, ez az érvelés nincs hatással a hígtrágya 75/442 irányelv szerinti minősítésére. Az a tény, még ha bizonyítottnak tekintjük is,

hogy a vitás tenyésztőüzem trágyázási gyakorlata nem felelt meg mindenben a helyes mezőgazdasági gyakorlatról alkotott szabályzatnak és a 91/676 irányelvnek, az utóbbi irányelvből eredő kötelezettségek megszegését jelenthetné, de nem bizonyítja, hogy a hígtrágyát ellenőrizetlenül juttatták volna a környezetbe, vagyis olyan körülmények között, amelyek alapján hulladéknak lehetne tekinteni.

97 A Bizottság e ponton nem a 91/676 irányelv megszegésére hivatkozott, hanem a 75/442 irányelv megszegését állította, így az utóbbi irányelv megszegésére alapított kifogást a hígtrágya vonatkozásában el kell utasítani.

98 Másfelől pedig az állattetemeket illetően, amelyek jelenlétét a kérdéses tenyésztőüzemben megállapították, és melyeket a 75/442 irányelv értelmében hulladéknak kell tekinteni – mint azt a jelen ítélet 94. pontja tartalmazza – a spanyol kormány előadja, hogy e tetemekre „más jogszabályok vonatkoznak", így azok a szóban forgó irányelv 2. cikke (1) bekezdése b) pontjának iii) alpontja alapján nem tartoznak ezen irányelv hatálya alá.

99 A Bíróság korábban akként határozott, hogy a „más jogszabályok" fogalma a 75/442 irányelv 2. cikke (1) bekezdésének b) pontjában írt valamely hulladékkategória vonatkozásában egyaránt jelenthet közösségi és nemzeti jogszabályt, amennyiben e közösségi vagy nemzeti jogszabályok e hulladékok kezeléséről szólnak, és az ezen irányelvben előírttal legalább egyenértékű környezetvédelmi szintet eredményeznek (lásd az AvestaPolarit Chrome ügyben hozott, fent hivatkozott ítélet 61. pontját).

100 Márpedig anélkül, hogy a Bizottság által a tárgyaláson az AvestaPolarit Chrome ügyben hozott, fent hivatkozott ítélettel szemben megfogalmazott bírálatra a jelen

ügyben ki kellene térni, a közösségi jogalkotó a 75/442 irányelvhez képest ezen irányelv 2. cikke (1) bekezdésének b) pontja értelmében „más jogszabályt" alkotott a kérdéses állati tetemekre vonatkozóan.

101 A 90/667 irányelv ugyanis többek között e tetemek hulladékként való kezeléséről szól. Az irányelv pontos szabályokat állapít meg e hulladékkategóriára, és előírja, hogy e hulladékokat engedéllyel rendelkező üzemekben kell feldolgozni, illetve elégetéssel vagy betemetéssel ártalmatlanítani kell. Meghatározza például azokat az eseteket, amikor e hulladékokat feldolgozhatóság hiányában el kell égetni vagy be kell temetni. Így 3. cikkének (2) bekezdésében kimondja, hogy e hulladékokat el lehet égetni vagy be lehet temetni, többek között, ha „a hulladék gyűjtését a mennyiség vagy a távolság nem indokolja", és hogy „[a] betemetésnek elég mélynek kell lennie ahhoz, hogy húsevő állatok ne áshassák ki a tetemeket vagy hulladékokat, és a betemetést olyan talajban kell végezni, hogy el lehessen kerülni a talajvíz szennyezését és a környezeti ártalmakat. A tetemeket vagy hulladékokat betemetésük előtt szükség szerint a hatáskörrel rendelkező hatóság által engedélyezett megfelelő fertőtlenítőszerrel be kell hinteni" [nem hivatalos fordítás]. Ezen irányelv előírja a tagállamok által végzendő ellenőrzéseket és vizsgálatokat, 12. cikkében pedig azt, hogy a Bizottság állatorvos-szakértői bizonyos esetekben a nemzeti hatóságokkal együttműködve helyszíni ellenőrzést végezhetnek. A „kergemarhakórnak" nevezett egészségügyi válságot követően elfogadott és az indokolással ellátott véleményben kitűzött határidő lejárta után hatályba lépett 1774/2002 rendelet pontosabb követelményeket határoz meg az állati hulladékok tárolására, kezelésére és elégetésére vonatkozóan.

102 A 90/667 irányelv rendelkezései szabályozzák az állati tetemek kezelésének környezeti hatásait, és pontossági fokuk alapján a 75/442 irányelvvel legalább egyenértékű védelmi szintet biztosítanak. E rendelkezések tehát – a Bizottság válaszbeadványában leírtakkal ellentétben – az e hulladékkategóriára vonatkozó „más jogszabálynak" minősülnek, így ez a kategória a 75/442 irányelv hatálya alól

kivettnek tekinthető, anélkül hogy vizsgálni kellene, hogy a spanyol kormány által hivatkozott nemzeti jogszabályok „más jogszabálynak" minősülnek-e.

103 A 75/442 irányelv tehát nem alkalmazható a kérdéses állattetemekre. Mivel a Bizottság csupán ezen irányelv megsértését állította, a kifogás e tetemekre vonatkozó részét el kell utasítani.

104 Így tehát e kifogást egészében el kell utasítani.

A 80/68 irányelvet illetően

105 A Bizottság álláspontja szerint a spanyol hatóságok által a felszólító levélre válaszul írt 2001. június 20-i levélből kitűnik, hogy a szóban forgó sertéstenyésztő üzem érintett területe nitráttal, a 80/68 irányelv II. jegyzékének 3. pontjában tartozó anyaggal szennyezett, és hogy ezen irányelv 3. cikkének b) pontját, 5. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkét megszegve e területről nem készült előzetes hidrogeológiai tanulmány.

106 A spanyol kormány azonban helytállóan arra hivatkozik, hogy a hígtrágyával történő trágyázás általában helyes mezőgazdasági gyakorlat, nem pedig „ezeknek az anyagoknak" ezen irányelv 5. cikke értelmében vett „ártalmatlanítás[a] [...] vagy ártalmatlanítási [...] célú tárolás[a]".

107 Továbbá a vizek tenyésztőüzemi szennyvíz okozta szennyezés elleni védelmének rendszere nem a 80/68 irányelven, hanem a 91/676 irányelven nyugszik, amelynek

célja pontosan az állattartó telepek szennyvizeinek termőföldön történő elhelyezéséből vagy kibocsátásából és a műtrágya túlzott használatából eredő vízszennyezés elleni küzdelem, és amely a tagállamok által a mezőgazdasági termelőkkel szemben alkalmazandó intézkedéseket tartalmazza. Márpedig ha a 80/68 irányelv 5. cikkét akként értelmeznénk, hogy a tagállamoknak – többek között az érintett területről hidrogeológiai tanulmányt tartalmazó – előzetes vizsgálatnak kell alávetniük a hígtrágya vagy szélesebb értelemben a tenyésztőüzemi szennyvíz mezőgazdasági trágyaként való használatát, akkor a 80/68 irányelvvel létrehozott védelmi rendszer részben felváltaná a 91/676 irányelvvel létrehozott rendszert.

108 A spanyol hatóságok tehát a 80/68 irányelv alapján nem voltak kötelesek a kérdéses tenyésztőüzemből származó hígtrágya mezőgazdasági használata tekintetében az ezen irányelvben előírt engedélyezési eljárás lefolytatására és – e helyzetben – az érintett területről hidrogeológiai tanulmány készítésére sem.

109 Így tehát a 80/68 irányelv megszegésére alapított kifogást el kell utasítani.

110 Az eddigiekből az következik, hogy a Spanyol Királyság:

— mivel nem gondoskodott a verai agglomeráció települési szennyvizeinek a 91/271 tanácsi irányelv 5. cikkének (2) bekezdése szerinti, azaz ezen irányelv 4. cikke szerintinél szigorúbb kezeléséről,

— mivel a 91/676 irányelv 3. cikkének (1), (2) és (4) bekezdését megsértve nem jelölte ki veszélyeztetett területként a Rambla de Mojácart,

nem teljesítette az említett irányelvekből eredő kötelezettségeit.

111 A keresetet ezt meghaladó részében el kell utasítani.

A költségekről

112 Az eljárási szabályzat 69. cikkének 2. §-a alapján a Bíróság a pervesztes felet kötelezi a költségek viselésére, ha a pernyertes fél ezt kérte. Ugyanezen eljárási szabályzat 69. cikkének 3. §-a alapján részleges pernyertesség, illetve kivételes körülmények fennállása esetén a Bíróság elrendelheti a költségeknek a felek közötti megosztását, vagy határozhat úgy, hogy mindegyik fél maga viselje saját költségeit.

113 A jelen eljárásban figyelembe kell venni, hogy a Bíróság a keresetnek nem a Bizottság által állított kötelezettségszegés egészét illetően adott helyt.

114 Ezért a Spanyol Királyságot az összes költség kétharmadának viselésére kell kötelezni. A Bizottságot a maradék egyharmad viselésére kell kötelezni.

115 Az eljárási szabályzat 69. cikkének 4. §-ával összhangban az Egyesült Királyság maga viseli saját költségeit.

A fenti indokok alapján a Bíróság (harmadik tanács) a következőképpen határozott:

1) **A Spanyol Királyság, mivel nem gondoskodott a verai agglomeráció települési szennyvizeinek a települési szennyvíz kezeléséről szóló, 1991. május 21-i 91/271/EGK tanácsi irányelv 5. cikkének (2) bekezdése szerinti, azaz ezen irányelv 4. cikke szerintinél szigorúbb kezeléséről, és mivel a vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméről szóló, 1991. december 12-i 91/676/EGK irányelv 3. cikkének (1), (2) és (4) bekezdését megsértve nem jelölte ki veszélyeztetett területként a Rambla de Mojácart, nem teljesítette az említett irányelvekből eredő kötelezettségeit.**

2) **A Bíróság a keresetet ezt meghaladó részében elutasítja.**

3) **A Bíróság a Spanyol Királyságot kötelezi az összes költség kétharmadának viselésére. A Bíróság a Bizottságot kötelezi a költségek maradék egyharmadának viselésére.**

4) **Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága maga viseli saját költségeit.**

Aláírások